

Helsinki

Tukimateriaalia kouluille kielitetöiden samanaikais- opetuksen toteuttamiseen

- Oppilaan omalla äidinkielellä annettava opetus
- Monikielisuuden vahvistaminen opetusryhmässä
- Oppiaineiden kielen opettaminen

Sisällys

1. Kielitietoisien samanaikaisopetuksen tavoitteet ja hyödyt	3
1.1. Tavoitteet nousevat opetussuunnitelmasta	4
1.2. Keskiössä oppiaineiden kielen opettaminen ja monikielisyyden hyödyntäminen oppimisessa	4
2. Kannustavia kokemuksia kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta Helsingissä	5
2.1. Pilotti 2019-2020	5
2.2. Kokemukset kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta Helsingissä vahvistavat tutkimustuloksia toimintatavan hyödyistä	5
2.3. Kokemuksia ja havaintoja kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta	6
3. Vinkkejä rehtoreille kielitietoisien samanaikaisopetuksen järjestämiseen	8
3.1. Kielellisen tuen tarpeiden ja kehittämiskohteiden kartoitus	8
3.2. Toteutuksen monet mahdollisuudet	8
4. Vinkkejä opettajille kielitietoisien samanaikaisopetuksen toteuttamiseen	10
4.1. Yleistä kielitietoisesta opetuksesta.....	10
4.2. Opetusryhmän kielitietoisuuden kasvattaminen vaiheittain ..	10
4.3. Suunnittelu on onnistuneen samanaikaisopetuksen edellytys	13
4.4. Opettajien erilaisten vahvuuksien hyödyntäminen samanaikaisopetuksessa	13
4.5. Esimerkkejä toteutetuista oppimiskokonaisuuksista	16

1. Kielitietoisien samanaikaisopetuksen tavoitteet ja hyödyt

Kielitietoisella samanaikaisopetuksella tarkoitetaan kahden tai useamman opettajan antamaa opetusta, joka suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä hyödyntäen kielitietoisia ja monikielisyyttä edistäviä opetuksen käytänteitä.

Kielitietoisessa samanaikaisopetuksessa

- ▶ hyödynnetään luokassa osattuja kieliä oppimisen tukena,
- ▶ annetaan tarpeen mukaan opetusta ja oppimisen tukea oppilaan omalla äidinkielellä,
- ▶ eriytetään opetusta oppilaiden suomen kielen taitotason mukaan ja
- ▶ opetetaan systemaattisesti oppiaineiden kieltä.

Samanaikaisopetuksessa hyödynnetään erilaisten opettajien osaamista kielitietoisien opetuskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Samanaikaisopetusta voidaan toteuttaa erilaisissa opettajakokoonpanoissa ja opetusryhmissä. Opetuksen yhteinen suunnittelu, toteutus ja arviointi on keskeistä. Helsingissä

2019-2020 pilotoidussa mallissa yhteistyötä tekivät oman äidinkielen opettajat, S2-opettajat sekä luokan- ja aineenopettajat.

Kielitietoisessa samanaikaisopetuksessa vahvistetaan erityisesti kielellistä tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen edellytyksiä tarjoamalla heille mahdollisuus omalla äidinkielellä annettuun tukeen. Lisäksi vaikutetaan koko opetusryhmän kielitietoisien ajattelun ja asenteiden kehittymiseen. Toiminnalla vahvistetaan myös opettajien kielitietoista osaamistaan.

Tämä materiaali tukee kielitietoisien samanaikaisopetuksen opetusjärjestelyjen ja opetuksen suunnitelmallista toteuttamista. Opas johdattaa kielitietoisuuden aktivoimiseen opetusryhmässä ja koulussa. Oppaan vinkit perustuvat yhdeksässä helsinkiläisessä koulussa toteutettuun kokeilu- ja kehittämistyöhön. Toimintamallista todettiin hyötyvän niin oppilaiden kuin opettajien.

1.1. Tavoitteet nousevat opetussuunnitelmasta

Kielitietoisuudella luodaan pohja erilaisuutta arvostavalle kulttuuriselle moninaisuudelle. Kielitietoisien samanaikaisopetuksen toimintamalli toteuttaa seuraavia opetussuunnitelman tavoitteita:

Kielitietoisessa koulussa

- ▶ Tunnistetaan kaikkien oikeus omaan kieleen.
- ▶ Ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa.
- ▶ Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen.
- ▶ Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa on luontevaa ja kieliä arvostetaan.
- ▶ Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään omaa kieltään oman oppimisensa tukena sekä koulun toiminnassa.
- ▶ Jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

1.2. Keskiössä oppiaineiden kielen opettaminen ja monikielisyden hyödyntäminen oppimisessa

Koulun yksi keskeisistä tehtävistä on tukea kaikkien oppilaiden kehittymistä arkikielen hallinnasta kohti akateemisen kielen hallintaa ja toiminnallista monikielisyyttä. Kielitietoisessa samanaikaisopetuksessa korostetaan kielen osuutta oppimisen välineenä ja kohteena.

- ▶ Tuetaan eri oppiaineissa omalla äidinkielellä oppilaita, joilla on vaikeuksia opiskella suomen kielellä, erityisesti
 - hiljattain (0-2 v.) valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyneitä
 - kielitaidon ja/tai osallisuuden kokemusten puutteiden vuoksi syrjäytymisvaarassa olevia
- ▶ Hyödynnetään kielitietoisien opetuksen käytänteitä sosiaalisten, kielellisten ja sisällöllisten tavoitteiden saavuttamiseksi
 - Tuetaan oppilaiden positiivista käsitystä itsestään oppijana
 - Opetetaan suunnitelmallisesti eri oppiaineisiin liittyvää käsitteistöä ja kielenkäyttöä
 - Lisätään yleistä kielitietoisuutta ja arvostusta eri kieliä kohtaan
 - Tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia käyttää eri kieliä rinnakkain oppimisessa
 - Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia kehittää taitojaan ja osoittaa osaamistaan muullakin kuin suomen kielellä

”Oppilaiden osallisuus kasvaa ja kielitietoisuudesta tulee koko koulun ja koko luokan yhteinen iloinen asia, joka lisää ymmärrystä ihmisten välillä, arvostusta eri kieliä kohtaan ja parantaa samalla jokaisen suomen kielen taitoa.”

Rehtori ala-asteen koulu

2. Kannustavia kokemuksia kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta Helsingissä

2.1. Pilotti 2019-2020

Kielitietoista samanaikaisopetusta pilotoitiin Helsingissä 2019-2020. Pilotointi alkoi keväällä 2019 ja päättyi vuoden 2020 lopussa. Oman äidinkielen opettajat, S2-opettajat ja luokan/aineenopettajat opettivat yhdessä ja kehittivät kielitietoisuutta ja monikielisyttä edistäviä opetuksen tapoja. Aktiiviseen kehittäjätiimiin kuului noin 15 opettajaa, samanaikaisopetustuntien toteuttamiseen osallistui lisäksi useita opettajia.

Eri oppiaineiden ja ilmiöoppimisen tunneilla toteutetuissa opetuskokonaisuuksissa oli mukana n. 500 oppilasta vuosiluokilta 1-8 lukuvuoden 2019-2020 aikana. Kehittämistyöhön liittyvät opetustunnit toteutettiin yhdeksässä koulussa: Kankarepuiston, Merilahden, Resson ja Vesalan peruskouluissa sekä Keinutien, Maatullin, Pihlajamäen, Roihuvuoren ja Strömbergin ala-asteen kouluissa. Rahoituksella (OPH, OKM) maksettiin oman äidinkielen opettajien samanaikaisopetustunnit sekä järjestettiin kehittämispäiviä.

2.2. Kokemukset kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta Helsingissä vahvistavat tutkimustuloksia toimintatavan hyödyistä.

Tutkimusten mukaan

- ▶ Koulun opetuskielen oppiminen tapahtuu parhaiten muiden oppiaineiden tunneilla, joissa oppiainesisällöistä nouseva tarve ja motivaatio tukevat kielen oppimista – ja päinvastoin: kielellinen tuki auttaa oppiainesisältöjen omaksumisessa.
- ▶ Koulun aikuisten rooli on keskeinen siinä, että pedagogisin keinoin luodaan turvallinen tila, jossa lapset voivat ylittää kieliin liittyvät sosiaaliset rajat.
- ▶ Kun aiemmin piiloon jäänyt osa oppilaan kielellisestä repertuaarista tehdään näkyväksi koulussa, oppiminen parantuu myös siksi, että oppilas nähdään kokonaisena.
- ▶ Kun oppilasta rohkaistaan käsittelemään opittavaa asiaa monella kielellä, erityisesti ensikielellä, oppiminen tehostuu ja syvenee.
- ▶ Joustava eri kielten käyttäminen tukee heikomman kielen kehitystä.

Lähteet ja lisää tietoa:

Cummins, Jim; Mitä tutkimukset kertovat monikielisen oppilaan tehokkaasta ohjaamisesta, Toronton yliopisto, luento 5.11.2019
Lehtonen, Heini; [Monikielisyys koulussa – yksikielisestä instituutiosta limittäiskieliseen opetukseen](#), Helsingin yliopisto, 2019
Arnot, M., Schneider, C., Evans, M., Liu, Y., Welply, O. & Davies-Tutt, D. (2014). [School approaches to the education of EAL students: Language development, social integration and achievement](#). Cambridge: The Bell Foundation, 2014.

2.3. Kokemuksia ja havaintoja kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta

Opettajat

Kehittämistyössä mukana olleille opettajille tehdyissä kyselyissä (kyselyt kevät ja syksy 2020, N=13) nousi vahvasti esiin opettajien havainnot oman kielen käyttämisen merkityksestä oppilaan itsetunnolle. Kielitietoinen samanaikaisopetus on opettajien mukaan vaikuttanut huomattavan positiivisesti kielitietoisuuteen opetusryhmässä sekä oppilaiden asenteisiin eri kieliä kohtaan. Opettajat kokivat lisäksi, että kokemukset kielitietoisesta samanaikaisopetuksesta ovat lisänneet heidän ammatillista ymmärrystään kielitietoisesta opetuksesta.

”Hiljattain valmistavasta opetuksesta siirtyneet oppilaat voimaantuivat, kun saivat käyttää hetken omaa kieltään ja hengähtää jatkuvaa keskittymistä vaativasta kielen opettelusta.”

S2-opettaja

” On ollut arvokasta saada esille valmistavasta opetuksesta siirtyneiden oppilaiden ajattelua ja osaamista oman äidinkielen opettajan avulla.”

Resurssiopettaja

” Minulle oli tosi inspiroivaa työskennellä arabian kielen opettajan kanssa, yhteinen tunti merkitsi merkityksellisiä kohtaamisia koulun hektisen arjen keskellä. Oppilaiden kielten hyödyntäminen siirtyi myös muihin opetustilanteisiini.”

Luokanopettaja

”Monet S2-oppilaat ovat pudonneet kärryiltä koronan aiheuttamien erityisjärjestelyjen takia, omankielinen tuki oppimisessa on erityisesti nyt ollut todella tarpeen.” (oman äidinkielen opettaja)
”Samanaikaisopetus on ollut erittäin tärkeää ja hyödyllistä maahanmuuttajaoppilaiden kannalta, he tarvitsevat paljon tukea. On paljon opiskelijoita, jotka ovat vasta tulleet Suomeen Lähi-idästä. Monilla on suuria vaikeuksia pysyä mukana esimerkiksi oppiaineissa: historia, ympäristöoppi, yhteiskuntatieto ja suomen kieli. Olen myös itse oppinut paljon yhteistyöstä.”

Oman äidinkielen opettaja

”Minun mielestäni oli tärkeää se että, S2-oppilaat saivat tukea ja oppivat uutta sanastoa. Samalla heitä rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltä koulussa. Oppilaat oppivat arvostamaan omaa äidinkieltään.”

Oman äidinkielen opettaja

”Erittäin hyvä kokemus. Ainoa hankala puoli on saada sovitettua oman äidinkielen opettajan tunnit järkevästi niin, että hyöty hänen panoksestaan olisi mahdollisimman suuri. Aikataulun pitäisi olla riittävän väljä ja hänen osuutensa tiedossa jo lukukauden alussa. Silloin voisi suunnitella kokonaisuuksia paremmin myös koulun muiden opettajien kanssa.”

Luokanopettaja

”Samanaikaisopetustunneille rohkeasti mukaan myös koulussa vieraana kielenä opiskeltavia kieliä. Näin myös S1-oppilaat pääsevät käyttämään ja näyttämään kielitaitoaan”.

Luokanopettaja

Oppilaat

Samanaikaisopetustunneille osallistuneille oppilaille syksyllä 2020 tehdyssä kyselyssä (N=58, 4 eri koulusta) kävi ilmi, että hyvin monet oppilaat kokivat tärkeäksi, että oppitunneilla saa käyttää osaamiaan kieliä. Muuta kuin suomen kieltä oli käytetty monipuolisesti oppimisessa, esimerkiksi keskustellessa toisen oppilaan tai opettajan kanssa, tekstin tuottamisessa tai kääntämisessä ja sanojen opettelussa.

- ▶ Yli 80 prosentille vastanneista osallistuminen oli helpompaa tai jonkin verran helpompaa, kun sai käyttää eri kieliä.
- ▶ Yli 80 prosenttia vastanneista koki, että sai ainakin jonkin verran paremmin apua, kun luokassa oli useampi opettaja.
- ▶ Yli 86 prosenttia monikielisistä vastaajista koki ymmärtäneensä vähintään jonkin verran paremmin opittavaa asiaa, kun sai käyttää eri kieliä

”Olnaista on päästä kielitietoisuudessa positiiviselta asennetasolta konkretiaan ja arjen käytänteisiin. Monikieliset käsitetaulut luokissa, erikieliset kirjat lukupiirissä ja kielitietoisuuden huomioiminen kaikissa oppiaineissa ovat esimerkkejä tästä.”

Rehtori, ala-asteen koulu

Rehtorit

”Kielitietoinen samanaikaisopetus tukee monikielisuuden niveltymistä luontevaksi osaksi kouluarkea ja opiskelua. Rehtori huolehtii osaltaan opetuksen tavoitteiden ohjeistamisesta työpareille ja mahdollistaa yhteistä suunnitteluaikaa.”

Rehtori, ala-asteen koulu

”Olnaista on päästä kielitietoisuudessa positiiviselta asennetasolta konkretiaan ja arjen käytänteisiin. Monikieliset käsitetaulut luokissa, erikieliset kirjat lukupiirissä ja kielitietoisuuden huomioiminen kaikissa oppiaineissa ovat esimerkkejä tästä.”

Rehtori, ala-asteen koulu

”Oppilaiden osallisuus kasvaa ja kielitietoisuudesta tulee koko koulun ja koko luokan yhteinen iloinen asia, joka lisää ymmärrystä ihmisten välillä, arvostusta eri kieliä kohtaan ja parantaa samalla jokaisen suomen kielen taitoa.”

Rehtori, ala-asteen koulu

”Rehtorin rooli on mahdollistaa ja ohjata tiettyyn suuntaan. Hän määrittelee yhdessä henkilöstön kanssa minkälaisella kohtaamisella ja asenteella suhtaudutaan eri kieli- ja kulttuuriryhmiin. Opetuskieli on suomi, mutta ilman monipuolisia mahdollisuuksia tukea oppilaita eri kielillä ei enää pärjätä. Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen omaavien oppilaiden ja heidän huoltajiensa kokemusten ja taustan hyödyntäminen koulun arjessa ja opetuksessa tuo merkittävän lisän kokonaisuuteen.”

Rehtori, yhtenäisen peruskoulu

”Painotamme kielitietoisessa samanaikaisopetuksessa vanhempien oppilaiden matematiikan ja reaaliaineiden oppitunteja sekä valmistavasta opetuksesta siirtyneiden oppilaiden tukemista. Opetuksen lähtökohtana on oppijalähtöisyys. Tämnäköntainen opetus hyödyttää ja tasa-arvoistaa oppilaita luokassa sekä avaa entistä paremman yhteyden kodin ja koulun väliselle yhteistyölle.”

Rehtori, ala-asteen koulu

”Kielitietoisuus on koko koulun asia. Se on osa inklusiivisuutta. On tärkeää, että rehtori ottaa kielitietoisuuden opetuksen ja samanaikaisopetuksen agendalle siten, että jokainen opettaja sitoutetaan. Tarvitaan resurssia, sekä ajallisesti että taloudellisesti. Tämä tarkoittaa sisäistä koulutautumista ja yhteistä suunnitteluaikaa, resurssointia tuntikehyksessä ja huomioimista työjärjestyksissä.”

Rehtori, ala-asteen koulu

3. Vinkkejä rehtoreille kielitietoisen samanaikaisopetuksen järjestämiseen

3.1. Kielellisen tuen tarpeiden ja kehittämiskohteiden kartoitus

Kielellisen tuen tarpeen ja kehittämiskohteiden kartoituksen avulla selvitetään, kuinka laajaa tarvetta on eri kielillä annettavalle oppimisen tuelle ja monikielisyttä hyödyntävän opetuksen käyttämiselle ja kehittämiseksi.

- ▶ Ketkä yksittäiset **oppilaat** hyötyisivät omalla kielellä annettavasta tuesta
- ▶ Mitkä **opetusryhmät** hyötyisivät samanaikaisopetuksen kielitietoista toimintaa aktivoivasta interventiosta tai eri vahvuuksia omaavien opettajien pitkäkestoisemmasta yhteistyöstä
- ▶ Missä **oppiaineissa** oppilaiden kielellinen tukeminen olisi erityisen tarpeellista
- ▶ Mitkä **kielet** nousevat esiin oppilaiden ja/tai ryhmien tarpeissa
- ▶ Mitä kehittämistarpeita **opettajilla** on kielitietoisten käytäntöjen haltuun ottamisessa
- ▶ Mitä tarpeita **koululla** on kehittää valmiutta ja materiaalia kielitietoiseen toimintakulttuurin edistämiseen

3.2. Toteutuksen monet mahdollisuudet

Rehtori määrittää tarpeiden ja käytössä olevien resurssien perusteella, onko tarkoituksenmukaista palkata omakielistä opetuksen tukea antamaan koulun oppilaiden oman äidinkielen opettaja vai kokonaan uusi monikielinen opettaja vai hyödynnetäänkö molempia tapoja. Koulun omalla tai naapurikoulun kanssa jaetulla monikieliselä opettajalla on etuna, että hän pystyy olemaan enemmän läsnä koulun arjessa ja vastaamaan koulun tarpeisiin kokonaisvaltaisesti.

Toisaalta samanaikaisopetus oppilaiden oman äidinkielen opettajan kanssa eheyttää oppilaan näkökulmasta perusopetuksen ja perusopetusta täydentävän oman äidinkielen opetuksen muodostamaa kokonaisuutta sekä pohjustaa pitkäkestoista yhteistyötä ja tietojen vaihtoa eri opettajien välillä. Huoltajille tutun opettajan avulla voidaan myös syventää yhteistyötä kotien kanssa.

Monikieliset käytänteet voidaan ottaa osaksi koulun rakenteita. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että tietyn vuosiluokan tietyt aihepiirit käsitellään koulussa aina monikielisesti. Tämä mahdollistaa luontevan jatkuvuuden ja materiaalipankin ja toteutustapojen pitkäjänteisen pedagogisen kehittämisen.

”Rehtorin rooli on mahdollistaa ja ohjata tiettyyn suuntaan. Hän määrittelee yhdessä henkilöstön kanssa minkälaisella kohtaamisella ja asenteella suhtaudutaan eri kieli- ja kulttuuriryhmiin. Opetuskieli on suomi, mutta ilman monipuolisia mahdollisuuksia tukea oppilaita eri kielillä ei enää pärjätä. Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen omaavien oppilaiden ja heidän huoltajiensa kokemusten ja taustan hyödyntäminen koulun arjessa ja opetuksessa tuo merkittävän lisän kokonaisuuteen.”

Rehtori, yhtenäinen peruskoulu

Rehtorin on päätettävä myös, missä määrin S2-opettajan osaamista voidaan hyödyntää samanaikaisopetuksessa eri oppiaineiden tunneilla. Kun oppilaalle annetaan oppimisen tukea omalla kielellä, tulisi rinnalla kulkea vahvasti myös kielitietoinen oppiaineen opetus. Näin tuetaan akateemisen monikielisyyden kehittymistä. Suomi toisena kielenä opettajan rooli samanaikaisopetuksessa on yhdessä luokan/aineenopettajan kanssa oppiaineiden kielen näkyväksi tekeminen ja oppimisen kohteeksi muokkaaminen.

Suunnitteluaajan varaaminen kielitietoista samanaikaisopetusta antavien opettajien työtehtäviin on oleellista onnistuneen toteutuksen kannalta.

Opettajiimien ja samanaikaisopetuksen toteuttamismahdollisuuksia on monia. Tässä muutama esimerkki toteutustavoista:

- ▶ S2-opettajan ja monikielisen opettajan muodostama työpari suunnittelee, toteuttaa ja arvioi muutamien tuntien interventioita esim. johonkin kieleen tutustumista eri opetusryhmille ja tukee ryhmän opettajaa kielellisesti turvallisen tilan luomisessa.
- ▶ Oman äidinkielen opettaja/monikielinen opettaja ja luokan- tai aineenopettaja, joiden ryhmässä on kielellistä tukea tarvitsevia oppilaita, suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat yhdessä oppimiskokonaisuuden tai useamman.
- ▶ Monikielinen opettaja suunnittelee yhdessä tietyn luokka-asteen opettajien kanssa oppimiskokonaisuuden, jonka aikana hän antaa oman kielistä tukea vuorotellen saman luokka-asteen eri ryhmissä tietyn oppiaineen ”palkkitunnilla”. Saman kieliryhmän oppilaat muista ryhmistä siirtyvät siihen ryhmään, jossa oman kielistä tukea on tarjolla.
- ▶ Monikielinen opettaja työskentelee S2-opettajan kanssa ilmiöoppimisen kokonaisuudessa joustavissa opetusryhmissä.

4. Vinkkejä opettajille kielitietoisen samanaikaisopetuksen toteuttamiseen

4.1. Yleistä kielitietoisen opetuksesta

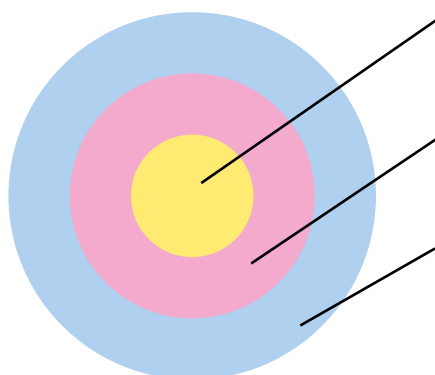
Kielitietoinen opettaja antaa monikielisille oppilaille hyvät edellytykset oppia tukemalla heidän kielellisen identiteettinsä kehittymistä. Lisäksi hän edistää kaikkien oppilaiden akateemisen kielitaidon kehittymistä tarjoamalla monipuolisia kielienoppimistilanteita eri oppiaineiden tunneilla. Opettaja voi toteuttaa kielitietoista opetusta omassa opetuksessaan hyvin monella tavalla. Kielitietoisen opettajan huoneentauluun (s.11) on koottu keskeisiä toimintaperiaatteita kielitietoisen opetuksesta.

4.2. Opetusryhmän kielitietoisuuden kasvattaminen vaiheittain

Opetusryhmät ovat kielitietoisuudessaan eri vaiheissa. Jossain ryhmässä kielet ovat jo luontevasti esillä ja arvostettuja ja toisissa osa kielistä on täysin näkymättömiä ja suomen kielen normi on vallitseva. Monikielisyyden näkyminen ja kuuleminen oppitunneilla ja osana oppimista voidaan saavuttaa opettajien kielitietoisen toiminnan ja oppilaiden positiivisten kielellisten kokemusten tuloksena.

Opettajat voivat vaikuttaa aktiivisesti kielellisesti turvallisen tilan luomiseen ja kielitietoisuuden lisääntymiseen opetusryhmässään. Tämä edellyttää opettajilta sensitiivistä mutta päämäärätietoista toimintaa, jotta eri kielten käyttö oppimisen tukena toteutuu luontevana osana koulun arkea. Kielitietoisessa samanaikaisopetuksessa opettajat saavat uusia näkökulmia ja rohkaistuvat kokeilemaan heille uusia toimintatapoja. Kielitietoisen samanaikaisopetuksen pilottiin osallistuneet helsinkiläiset opettajatiimit toteuttivat oppimiskokonaisuuksia kielitietoisuuden eri tasoilla oleville ryhmille. Näistä esimerkkejä luvussa 4.5.

Kielellisen tietoisuuden vaiheet opetusryhmässä

Eri kielten käyttäminen oppimisen tukena

- ▶ Spontaani ja joustava eri kielten käyttö
- ▶ Suunnitelmallinen ja ohjattu monikielisyyden hyödyntäminen

Kielellisen tietoisuuden kasvattaminen

- ▶ Eri kielten näkyväksi tekeminen arjessa ja oppimisessa
- ▶ Kielten vertailu

Kielellisesti turvallisen tilan luominen

- ▶ Eri kieliä arvostavan ilmapiirin luominen
- ▶ Tutustuminen ryhmässä osattuihin kieliin

”Hiljattain valmistavasta opetuksesta siirtyneet oppilaat voimaantuivat, kun saivat käyttää hetken omaa kieltään ja hengähtää jatkuvaa keskittymistä vaativasta kielen opettelusta.” S2-opettaja

Kielellisesti turvallisen tilan luominen voi alkaa tutustumisella kieliin. Kieliin tutustuminen monikielisessä opetusryhmässä on hyvä aloittaa neutraalisti ja osallistaa oppilaita vapaaehtoisuuden pohjalta kielten esittelyyn. Kun monia kieliä tarkastellaan rinnakkain, ei yksi kieli tai sen edustaja joudu liiaksi huomion kohteeksi. On myös huomioitava, että kaikki eivät hallitse koulusanastoa tai osaa kirjoittaa omalla kielellään. Sensitiivinen lähestyminen on tarpeen, jotta vältytään noloilta tilanteilta.

Oman äidinkielen opettajan vierailu luokassa kielensä esittelijänä houkuttelee helposti oppilaita toimimaan apuopettajana ja kielensä asiantuntijoina. Erityisen voimaannuttavaa monikieliselle oppilaalle on usein se, kun muu luokka opettelee hänen kotikielensä ilmaisuja tai yhdessä tutustutaan äännteisiin, kirjoitusjärjestelmään tms. Kielten arvostaminen syntyy usein sitä kautta, että tiedostetaan niiden olemassaolo, tunnustetaan eri kielten taitajat ja valjastetaan kielellinen rikkaus koko ryhmän resurssiksi.

Kielellisen tietoisuuden kasvattaminen onnistuu esimerkiksi kieliä vertailemalla. Kun ryhmässä on kielellisesti turvallinen ilmapiiri, kieliä voidaan pitää jatkuvasti esillä koulun arjessa sekä oppilaiden että opettajan aloitteesta. Luokassa osatut kielet voivat olla esillä myös oppimisympäristössä: luokan oveen voidaan kirjata: Meidän luokassa osataan näitä kieliä... tai seinille voidaan tuottaa monikielisiä töitä.

Kielten vertailu on tehokas tapa tuoda esille kieliin liittyviä erityispiirteitä eri ikäisille. Yhtäläisyyksien ja erojen etsiminen on yleisesti kiinnostavaa ja sen kautta tietoisuus kielestä kasvaa kuin huomaamatta. Kielten vertailun voi aloittaa sanoista ja edetä kokonaisiin teksteihin. Kielten vertailua voidaan hyödyntää toistuvasti erilaisissa oppimistilanteissa, mutta sen ympärille voidaan myös rakentaa oma oppimiskokonaisuutensa.

Eri kielten käyttäminen oppimisen tukena voi olla spontaania tai suunniteltua. Kielten rinnakkainen ja joustava käyttö on tutkitusti oppimista edistävää. Opettaja voi huomioida opetusryhmän kielitaitoa opetusta suunnitellessaan esimerkiksi muistuttamalla mahdollisuudesta hyödyntää oppimisessa sanakirjoja ja omalla kielellä keskustelua tunnin aiheesta.

Suunnitelmallinen oppilaiden kielitaidon hyödyntäminen oppimisen tukena vaatii opettajien aktiivisuutta. Opettajat voivat edistää opetusryhmän kielellistä osaamista esimerkiksi sisällyttämällä tehtävänantoihin kielten joustavaan käyttöön kannustavia elementtejä.

- ▶ Keskusteluryhmät/parityöskentely tunnin teemasta omalla kielellä
- ▶ Monikieliset ryhmät ja tuotokset
- ▶ Mahdollisuus tiedonhakuun eri kielillä, tuotos suomeksi
- ▶ Tuotos omalla kielellä, käännetään suomeksi
- ▶ Osaamisen osoittaminen omalla kielellä
- ▶ Osin omakielinen materiaali, esim. käännökset tunnin keskeisistä käsitteistä
- ▶ Omakielisten opettajien, isompien oppilaiden ja huoltajien hyödyntäminen kielellisenä resurssina

Kun eri kielten joustava käyttö ryhmässä on luontevaa, oppilaat voivat myös omatoimisesti hyödyntää eri kieliä oppimisessa esimerkiksi näin:

- ▶ Eritasoiset suomen osaajat tukevat toisiaan yhteisellä kielellä
- ▶ Oppilaat käyttävät sanastoja, sanakirjoja, kodin kielellisiä resurssseja
- ▶ Oppilaat tuottavat sanastoa vihon takaosaan
- ▶ Oppilaat merkitsevät tekstiin sanoja omalla kielellä

Kielitietoisen opettajan huoneentaulu

1. Luo S2-oppijoiden suomen kielen harjoittelulle turvallinen ja kannustava ilmapiiri opetusryhmässäsi.
2. Käytä kuvia ja havainnollistamista opetuspuheesi ja opetustekstien tukena.
 - Hyödynnä monipuolisesti erilaista tukimateriaalia; sanallisia, visuaalisia, auditiivisia, symbolisia ja kinesteettisiä.
3. Nimeä ja laita esiin opetuskokonaisuuden tavoitteet ja keskeiset käsitteet.
4. Alusta ja avaa huolella käsiteltävän aihepiirin keskeisimmät käsitteet ja toista niitä riittävästi.
5. Mahdollista kaikkien oppilaiden osallistuminen eriyttämällä tehtäviä ja esittämällä kaikille sopivia kysymyksiä.
 - Käytä kyselytekniikkaa, joka mahdollistaa kaikkien osallisuuden. Esim. sanoita määritelmiä ja kysy aiemmin opittuja tai helposti käsiteltävästä tekstistä löytyviä käsitteitä.
 - Käytä avoimia tunnin aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joihin ei ole yhtä oikeaa vastausta ja jotka mahdollistavat eri tasoiset vastaukset.
 - Käytä tehtävissä valmiita vastausten alkuja, kielitaidon alkuvaiheen oppijoille.
6. Auta oppilasta havainnoimaan oppiaineen tekstilajeille tyypillisiä piirteitä ja harjoittelemaan niiden soveltamista, tarvittaessa mallin avulla. Auta myös tekstikokonaisuuden osien hahmottamisessa, opeta lukustrategioita.
7. Osoita arvostusta oppilaidesi osaamiin kieliin tasavertaisesti ja edellytä sitä myös oppilailtasi.
8. Luo oppimistilanteita, joissa keskustellaan kielistä, käytetään eri kieliä rinnakkain ja vertaillaan niitä.
 - Esim. laitetaan esille viikonpäivät eri kielillä, tutkitaan mitä samaa, mitä erilaista niistä löytyy. Tai luetaan ja tarkastellaan tekstiä eri kielillä.
9. Anna oppilaillesi mahdollisuuksia käyttää myös muita kieliä kuin suomea oppimisensa tukena.
 - Kannusta huoltajia tukemaan lastaan omilla kielillään kotitehtävien tekemisessä ja lukemaan tälle ääneen.
10. Kannusta oppilaitasi lukemaan säännöllisesti suomeksi ja muilla käyttämillään kielillä koulussa ja vapaa-ajalla.

4.3. Suunnittelu on onnistuneen samanaikaisopetuksen edellytys

Samanaikaisopetus on opetustilanne, jossa kaksi tai useampi opettaja työskentelee oppilaiden kanssa sovitulla oppitunneilla. Opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat yhdessä. Osallistuvat opettajat voivat vaihdella eri oppitunneilla. Oppitunneilla voi hyödyntää joustavasti koko ryhmän ja pienempien ryhmien työskentelyä.

Suunnittelussa huomioitavaa

- ▶ Opetusryhmän kielellisen tietoisuuden vaihe ks. luku 4.2.
- ▶ Omalla kielellä tuettavat oppilaat ja heidän tarpeensa sekä muiden oppilaiden tarpeet ja toiveet.
- ▶ Oppimiskokonaisuuden teema ja keskeiset käsitteet, opittavat tekstikäytännöt
- ▶ Oppimiskokonaisuuden sosiaaliset, kielelliset ja sisällölliset tavoitteet
- ▶ Arviointitavat ja -välineet
- ▶ Kielitietoinen toiminta oppitunneilla
 - oppilaiden kielitaidon hyödyntämisen tavat
 - tiedonhaku, kääntäminen, keskustelu, kirjottaminen, esitys
 - oppiaineen kielenkäytön havainnollistaminen ja harjoittelu
- ▶ Kielitietoinen opetusmateriaali
 - Monikielisyys: sanastot, sanakirjat, erikieliset tekstit, käännösohjelmat
 - Oppiaineen kieli: käsittekartat, kuvatuki, selkokielineen materiaali, eriyttävät tehtävät, kielelliset harjoitukset
- ▶ Opettajien roolit ja vahvuuksien hyödyntäminen ks. luku 4.4.
- ▶ Aikataulu, yhteydenpitotavat, suunnittelualusta
- ▶ Kouluarjen raamit ja niistä joustamisen tarpeet aikataulutuksessa.
- ▶ Huoltajien osallistaminen ja/tai heille tiedottaminen

4.4. Opettajien erilaisten vahvuuksien hyödyntäminen samanaikaisopetuksessa

Samanaikaisopetuksessa opettajien erilaisesta asiantuntijuudesta on hyötyä. Toisiaan täydentävät vahvuusalueet hyödyttävät paitsi oppilaita myös opettajia. Samanaikaisopetus mahdollistaa opettajien vertaisoppimisen sekä oppilaantunteuksen jakamisen opetustilanteissa. Opettajien erilaiset vahvuusprofiilit tuovat uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia myös opetuksen eriyttämiseen. Halukkuus yhteistyöhön sekä joustavuus ja luottamus kollegan ammattitaitoon nopeasti muuttuvissa opetustilanteissa on yksi onnistuneen samanaikaisopetuksen perusteista.

“Minun mielestäni oli tärkeää se että, S2-oppilaat saivat tukea ja oppivat uutta sanastoa. Samalla heitä rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltä koulussa. Oppilaat oppivat arvostamaan omaa äidinkieltään.”
Oman äidinkielen opettaja

Esimerkkejä kielitietoiseen samanaikaisopetukseen osallistuvien opettajien erilaisista vahvuuksista ja vinkkejä niiden hyödyntämiseen samanaikaisopetuksessa:

Luokan/aineenopettaja

Vahvuus

Aineenhallinta

- ▶ oppiaineen sisällölliset tavoitteet, käsitteet ja tekstikäytännöt
- ▶ oppimiskokonaisuuden linkittäminen suurempiin kokonaisuuksiin

Oppilaantuntemus

- ▶ sosiaaliset tavoitteet, tuen tarpeet, opetuksen eriyttämisen tarpeet
- ▶ yhteistyö huoltajien kanssa

Hyödyntäminen samanaikaisopetuksessa

Valitsee opetusmateriaalit, tekstit, kuvat, videot ym.

Nimeää sisällölliset tavoitteet.

Poimii keskeisten käsitteet ja pitää niitä esillä.

Hyödyntää monipuolisia tehtävätyyppejä.

Avaa luokan toimintatapoja tiimille.

Sanoittaa tuen tarpeita ryhmässä.

Ideoi kotien osallistamista.

S2-opettaja ja mahdollisesti myös luokan/aineenopettajat

Vahvuus

Kielitaidon tuntemus

- ▶ oppilaiden suomen kielen taidon tarkka tuntemus

Kielitietoisien opetuksen periaatteiden tuntemus

- ▶ kielelliset tavoitteet, oppiaineen käsitteiden ja tekstikäytänteiden opettaminen
- ▶ esim. kuvatuon hyödyntäminen, tekstien selkiyttäminen, tehtävien eriyttäminen eritasoisille suomen kielen oppijoille, lukustrategioiden ja oppiaineen kielen opettaminen
- ▶ kielten vertailu

Hyödyntäminen samanaikaisopetuksessa

Täydentää opetusmateriaaleja: etsii/valmistaa eriyttäviä materiaaleja ja tehtäviä tarpeen mukaan.

Huolehtii osaltaan selkeäkielisydestä, havainnollistamisesta, riittävästä toistosta ja ymmärtämisen varmistamisesta.

Tekee näkyväksi oppiaineen tekstikäytänteitä ja muokkaa niitä opetuksen ja harjoittelun kohteeksi (mahdollisesti myös S2-tunneille).

Kehittää ja levittää monikielisyttä edistäviä oppimisen tapoja.

Oman äidinkielen/ monikielinen opettaja

Vahvuus

Kielitaito

- ▶ monikielisuuden mallintaminen ja edistäminen
- ▶ oppimisen tuen antaminen omalla kielellä
- ▶ oman kieliryhmänsä oppilaiden ajattelun ja osaamisen tunnistaminen

Kulttuurinen osaaminen

Kontaktit oppilaiden huoltajiin (oäk-opettaja)

Hyödyntäminen samanaikaisopetuksessa

Kokoaa/kääntää sanastoa etukäteen tai oppilaiden kanssa omalla kielellä. (mahdollisesti myös oman äidinkielen tunnilla)

Mallintaa eri kielten rinnakkaista käyttöä oppitunnilla, kannustaa eri kielten käyttämiseen ja vertailuun.

Avaa opittavaa asiaa omalla kielellä ja varmistaa ymmärtämistä.

Tukee oppimista, tiedonhakua, keskustelua, tekstin tuottamista omalla kielellä.

Selvittää tarvittaessa oman kieliryhmänsä oppilaiden osaamisen tasoa oppilaan äidinkielellä.

Avaa teemaa kulttuurisen tietämyksensä näkökulmasta koko ryhmälle.

Ideoi huoltajien osallistamista.

4.5. Esimerkkejä toteutetuista oppimiskokonaisuuksista

1. Eri kielet näkyviin

Ryhmä: 2. lk, oppilailla useita kotikieliä

Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisesti turvallisen tilan luominen, kielellisen tietoisuuden kasvattaminen

Opettajatiimi: Luokanopettaja, arabiankielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Herää tietoisuus eri kielten olemassaolosta ja rohkeus käyttää omaa kieltä.

Teema: Kielet (ai, yo, ma)

Kuvaus: Esiteltiin arabian ja venäjän kieltä sekä niiden kirjoitusta, rohkaistiin oppilaita sanomaan sanoja omalla kielellä. Arabian kielen opettaja puhui yleisesti koko luokalle arabian kielestä, antoi esimerkkejä ja kirjoitti sanoja taululle. Keskusteltiin kirjoitusjärjestelmien eroista. Opettaja näytti taideteoksia arabialaisista aakkosista. Tehtiin geometriassa ja ympäristöopissa monikieliset sana-kuvakortit, opeteltiin kohteliaisuussanoja eri kielillä, vertailtiin kieliä: sama satu suomeksi ja arabiaksi luettuna ja kirjoitettuna.

2. Keskeiset sanat monella kielellä

Opetusryhmä: 1.-2. lk, erityisluokka, useita kotikieliä, avustaja

Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisen tietoisuuden kasvattaminen

Opettajatiimi: erityisluokanopettaja, arabian kielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Toimiva kaksikielisyys vahvistuu, sanavarastot laajenevat (arabia ja suomi).

Teema: Eläinten nimeäminen ja lajittelu, matematiikan peruslaskutoimitukset (ai, yo, ma)

Kuvaus: Luokanopettaja suunnitteli tunnit ja vastasi tunnin kulusta. Kyseessä haastava ryhmä, jonka vireystila vaikuttaa opetuksen toteutukseen. Arabian opettaja tutustui sisältökoonaisuuteen ja varautui opettamaan aihepiiriin liittyvää sanastoa ja sisältöä oppilaan kotikiielellä. Tehtiin monikieliset (suomi-arabia-englanti) kuva-sanakortit eläimistä, tukimateriaalina Suomea Timo-hiiren kanssa. Tutustuttiin numeroihin ja matematiikan peruslaskutoimitusten käsitteisiin oppilaiden omilla kielillä.

3. Tutustutaan venäjän/arabian kieleen

Opetusryhmät: 3 x 4 lk ja 5 lk, useita kotikieliä

Kielellisen tietoisuuden vaihe: Kielellisesti turvallisen tilan luominen

Opettajatiimi: luokanopettajat, S2-opettaja, arabian kielen/venäjän kielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Herätellään kiinnostusta uuteen kieleen, erilaiseen kirjoitusjärjestelmään ja kielen oppimiseen, kulttuurisen ymmärryksen. Nostetaan arabiaa/venäjää äidinkielenään puhuvien oppilaiden itsetuntoa tuomalla esille heidän sellaista osaamistaan, joka yleensä muuten oppitunneilla jää piiloon. Tehdään oman äidinkielen opettajia ja heidän työtään näkyväksi kaikille oppilaille. Tutustutaan venäläisen kielialueen satuperinteeseen ja samalla tarinankerrontaperinteen universaaliuteen.

Teema: Arabian/venäjän kieli, satu (ai)

Kuvaus: Arabian tunti: Tutustuttiin arabialaisiin kirjaimiin kuuntelemalla ja toistamalla niiden ääntämistä ja piirtämällä niitä. Kirjaimia osaavat oppilaat kulkivat luokassa auttamassa ja ohjaamassa. Tutustuttiin tervehdyksiin arabiaksi. Harjoiteltiin muutama sana arabiaksi. Leikittiin ”Kapteeni käskee” näillä sanoilla, eli opettaja sanoi sanan arabiaksi ja oppilaiden pitää reagoida oikealla tavalla. Venäjän tunti: Tutustuttiin venäläiseen kirjoitusjärjestelmään ja ääntämiseen. Tutustuttiin venäjän kieleen tunnetun kansansadun avulla. Venäjän opettaja kertoi sadun venäjän kielellä ja lisäsi taululle kuvia ja sanoja sitä mukaa kun tarina eteni.

4. Ruoan alkutuotantoa kielitietoisesti

Opetusryhmä: 4. lk, useita kotikieliä, avustaja

Kielellisen tietoisuuden vaihe: turvallisen tilan luominen, kielellisen tietoisuuden kasvattaminen

Opettajatiimi: S2-opettaja, somalikielen opettaja, luokanopettaja

Kielelliset tavoitteet: Tehdään kielet näkyviksi. Ohjataan kaikkia oppilaita arvostamaan omaa äidinkieltään ja rohkaistaan heitä käyttämään sitä koulussa. Opetellaan aiheen sanastoa suomeksi, somaliksi ja muilla luokassa osatuilla kielillä. Kaikki opettelevat joitakin sanoja eri kielillä.

Teema: maatalia ja ruoantuotanto (yo)

Kuvaus: Opiskeltiin sisältöä oppikirjan ja oheismateriaalin avulla. Somalikielen opettaja koki keskeiset käsitteet somaliksi kuvapohjille. S2-opettaja kokosi oppilaiden kanssa luokan seinälle teeman sanastoa monella kielellä. Oppilaat tekivät pienryhmissä julisteen yhdestä aiheesta suomeksi, lisäksi julisteessa sai käyttää muuta kieltä. Somaliopettajan tuki somalinkielisiä oppilaita ryhmitöissä. Vertailtiin ja opeteltiin joitakin eläinsanoja eri kielillä.

5. Esitelmiä Euroopasta monikielisesti

Opetusryhmä: 2 x 5. lk, useita kotikieliä

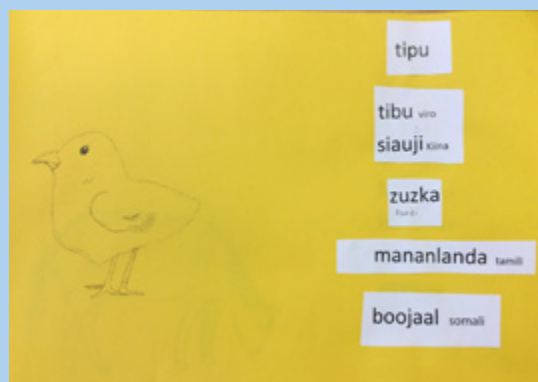
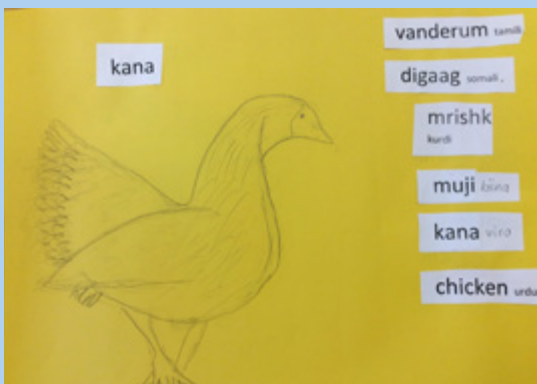
Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisen tietoisuuden kasvattaminen, eri kielten käyttäminen oppimisen tukena

Opettajatiimi: S2-opettaja, somalikielen opettaja, kaksi luokanopettajaa

Kielelliset tavoitteet: monikielisen oppilaan identiteetti vahvistuu, yleinen kielitietoisuus lisääntyy, tietotekstin kirjoittaminen vahvistuu

Teema: Euroopan maantiede ja kielet (yo)

Kuvaus: Tutustuttiin aiheen sanastoon ja teksteihin ympäristöopin, S2- ja somalin kielen tunneilla. Työstettiin PowerPoint -esitystä valitusta Euroopan maasta monikielisissä ryhmissä yhteisillä tunneilla, esitykset tehtiin ja esiteltiin kahdella kielellä suomeksi ja jollain toisella kielellä (venäjä, somali, englantia).

6. Vesi haltuun kokeillen, kielellän ja retkeillen

Opetusryhmä: 5.-6. lk, useita kotikieliä
Kielellisen tietoisuuden vaihe: eri kielten käyttäminen oppimisen tukena
Opettajatiimi: Luokanopettaja, somalikielen opettaja
Kielelliset tavoitteet: Aiheeseen liittyvä sanavaraston kehittyä ja rakentuu, oma kotikieli vahvistuu, harjoitellaan opitun sanaston käyttöä sekä tekstin tuottamista puheen ja kirjoittaen.

Teema: Vesi maailmassa, veden olomuodot, keskeinen kehitys (yo)

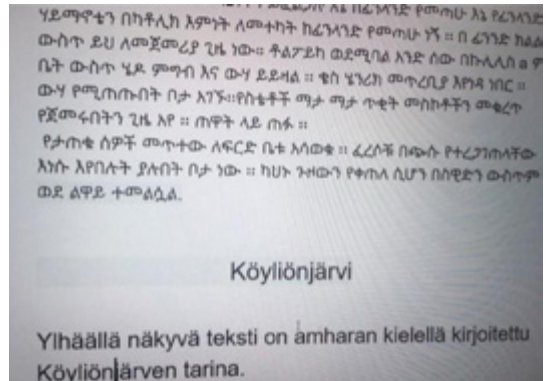
Kuvaus: Harjoiteltiin aiheen sanastoa ja käsitteitä S2- ja somalikielen tunneilla pienen aihetta tiiviisti käsittelevän tekstin avulla. Tutustuttiin veden olomuotoihin ja tehtiin sen ominaisuuksiin liittyviä kokeita pienryhmissä sekä opeteltiin siihen liittyviä käsitteitä. Kuvattiin kokeiden tuloksista video, jossa oppilaat selostivat koetta osaamillaan kielillä. Videot tekstitettiin tarvittaessa suomeksi tai jollain toisella kielellä. Käytiin retkellä purolla, kirjoitettiin retkestä teksti vesi-sanastoa hyödyntäen eri kielillä.

7. Keskiajan historiaa tarinoiden kautta

Opetusryhmä: 5.-6. lk, useita kotikieliä
Kielellisen tietoisuuden vaihe: eri kielten käyttäminen oppimisen tukena
Opettajatiimi: luokanopettaja, somalikielen opettaja
Kielelliset tavoitteet: sanavaraston kehittäminen ja rakentaminen, oman kielen vahvistaminen, tekstin tuottaminen puheen ja kirjoittaen, esityksen tekeminen

Teema: Suomen keskiaika (hi)

Kuvaus: Luettiin lyhyitä keskiaikaan liittyviä tarinoita suomeksi, yksi viikossa, somalikielen opettaja käsitteli tekstejä tunnillaan somaliksi. Tehtiin tarinoista draamaharjoituksia. Avattiin keskeisiä käsitteitä historian ja somalikielen tunneilla, tehtiin joistakin historian sanoista merkitystauluja. Perjantaisin oppilaat kirjoittivat tarinan omin sanoin suomeksi ja jollain muulla kielellä (amhara/englanti/ruotsi/somali...), kuvitettiin tarinat ja tehtiin niistä kirja.

Köyliönjärvi

Ylhäällä näkyvä teksti on amharan kielellä kirjoitettu Köyliönjärven tarina.

8. Monikielinen digitaalinen satukirja

Opetusryhmät: 3 x 4. lk, useita kotikieliä
Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisen tietoisuuden kasvattaminen
Opettajatiimi: 3 luokanopettajaa, erityisluokanopettaja, somali kielen opettaja, S2-opettaja
Kielelliset tavoitteet: Tutkitaan satua tekstilajina, tutustutaan sen rakenteellisiin ja kielellisiin piirteisiin. Hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä, kuunnellaan ja vertaillaan luokissa puhuttuja kieliä, lisätään positiivista suhtautumista vieraisiin kieliin. Opitaan keskeiset käsitteet suomeksi ja omalla kotikielellä: päähenkilö, tapahtumapaikka, ongelma, ratkaisu.

Teema: Sadut (ai)

Kuvaus: S2- ja oäk-opettaja suunnittelivat projektin käytännön toteutuksen ja käytettävät materiaalit. Tutustuttiin sadun tekstilajin tyypilliseen sanastoon eri kielillä, esim. sadun perinteiset aloitukset (Olipa kerran...) ja lopetukset (Sen pituinen se). Kuunneltiin satu Kultakutri ja kolme karhua ja pohdittiin sadunkerronnan käsitteitä. Suunniteltiin oma satu suunnitelmapohjalle, joka oli käännetty luokissa puhutuille kielille. Oppilaat

kirjoittivat sadun valitsemallaan kielellä. Kaikki opettajat osallistuivat kirjoitusprosessin ohjaukseen, somalikielen opettaja keskittyi somalin kielisiin oppilaisiin. Kun teksti oli valmis, piirrettiin kuvat ja satu nauhoitettiin äänitiedostona. S2-opettaja kokosi sadut digitaalseksi kirjaksi BookCreator –ohjelmalla. Kirja katsottiin ja kuunneltiin yhdessä läpi viimeisellä kerralla. Projektin lopuksi oppilailta kerättiin palautetta sähköisellä Mentimeter-työkalulla.

9. Maapallo osana maailmankaikkeutta

Opetusryhmä: 5.-6. lk, useita kotikieliä

Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisen tietoisuuden kasvattaminen, eri kielten käyttäminen oppimisen tukena

Opettajatiimi: luokanopettaja, resurssiopettaja, arabian kielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Opitaan aiheen keskeiset käsitteet (maapallon osat, maanosat, valtameret, kasvillisuusalueet, ilmastosanasto, avaruus-aurinkokunta) suomeksi ja omalla äidinkielellä. Tuodaan oppilaiden kielellinen osaaminen näkyviin. Oäk-opettaja seuraa ja arvioi oppimista, vahvistaa lasten itsetuntoa ja kykyä. Eri kielten käyttö normalisoituu ryhmässä

Teema: Maapallo, aurinkokunta (yo)

Kuvaus: Luokanopettaja suunnitteli tuntien sisällön hyödyntäen Sanoma Pron Pisara –sarjan sähköisiä oppimateriaaleja ja tehtäviä, tunnint aloitettiin yhteisesti, työskenneltiin joustavasti pienemmissä ryhmissä, arabiankieliset oppilaat käsittelivät viikon aiheiden ydinsanaston äidinkielellään omassa ryhmässä etukäteen arabian opettajan johdolla, resurssiopettajan S2-oppilaiden pienryhmässä hyödynnettiin mm. somalinkieliä sivuja ja Officeen syventävää lukuohjelmaa. Viikon aikana tehtiin ryhmätöinä kuviprojekti, jossa rakennettiin aurinkokunta luokan seinälle, etsittiin tietoa planeetoista ja selitettiin toisille vuorokauden ja vuodenaikojen ideaa videoiden avulla kamerakynämenetelmää hyödyntäen. Jakson oppimista arvioitiin erityisesti S2-oppilaille hyvin soveltuvien opinaika.fi -oppimisympäristön tehtävien avulla.

10. Mainos tekstilajina ei ole kielestä kiinni

Opetusryhmä: 8 lk, useita kotikieliä

Kielellisen tietoisuuden vaihe: eri kielten käyttäminen oppimisen tukena

Opettajatiimi: äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja, S2-opettaja, arabian kielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Ymmärretään tekstilajin käsite, tunnistetaan mainoksen tekstilajin piirteet, vahvistetaan abstraktien käsitteiden ymmärtämistä hyödyntämällä oppilaiden osaamia kieliä.

Teema: Mainos, tekstilaji (ai)

Kuvaus: Tutustuttiin aiheen keskeisiin käsitteisiin suomeksi, arabian kielen opettaja oli valmistellut sanaston arabiaksi, muut monikieliset oppilaat käänsivät käsitteitä omille kielilleen. Haettiin esimerkkejä mainoksista omalla kielellä, esiteltiin pp-esityksenä ja vertailtiin saman tuotteen erikielisiä versioita ja tunnistettiin tekstilajin piirteitä.

11. Monikieliset lukupiirit

Opetusryhmä: 4. lk, useita kotikieliä

Kielellisen tietoisuuden vaihe: kielellisen tietoisuuden kasvattaminen, eri kielten käyttäminen oppimisen tukena

Opettajatiimi: luokanopettaja, oman äidinkielen opettaja

Kielelliset tavoitteet: Tunnetaan kirjaston palvelut, myös monikieliset palvelut HELMET-kirjastoissa ja osataan käyttää niitä. Lukeminen sujuvoituu. Osataan tuoda esiin ja ilmaista omia ajatuksia, keskustelutaidot harjaantuvat. Tehdään yksinkertaista proosa-analyysia (päähenkilö, miljö, tapahtumat). Tutustutaan eri kieliin ja käytetään kotikieliä tukena oppimisessa.

Teema: Kirjallisuus (ai)

Kuvaus: Luokanopettaja pyysi monikielisestä kirjastosta vinkkejä 10-vuotiaille eritasoisille lukijoille kirjoista, joita olisi erikielisinä käännöksinä. Niistä valittiin kuusi eri teosta kuudelle lukupiiriryhmälle. Taustaideoita lukupiiritehtäviin opettaja sai mm. Lukemon materiaalia. Lukupiirissä kaikki lukivat samaa teosta eri kielillä, yhdellä oppilaalla oli äänikirja, yhdellä oppilaalla sekä turkin- että suomenkielinen kirja. Somalikielen opettaja käsiteli kirjaa oman äidinkielen tunneilla oppilaidensa kanssa ja oli mukana perjantain lukupiiritunneilla. Kirjoista luettiin viikossa sovittu osa ja siitä keskusteltiin apukysymysten avulla suomeksi perjantaisin. Kirjoja luettiin välillä myös ääneen toisille lukupiiriläisille eri kielillä.

Helsinki